

KÜRESEL FİNANSAL KRİZ VE BANKACILIK SEKTÖRÜ İSTİHDAMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Faruk AKIN⁺
Nalan ECE^{**}

Özet

2007 yılı ortalarında ABD konut piyasasında başlayan ve daha sonra Avrupa'ya yayılan finansal kriz etkisini gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere doğru artırırken bir çok sektörü de etkisi altına almaktadır. Bu sektörlerden biri de finansal hizmetler sektörüdür. Doğal olarak, finansal hizmetler sektörü finansal krizin etkilediği sektörlerin merkez üssünü oluşturmaktadır. Başta ABD olmak üzere krizden etkilenen bir çok ülkede bankacılık sektörü istihdamında düşüşler yaşanmıştır. Bu çalışmada, küresel finansal kriz ile küresel işsizlik trendi incelendikten sonra küresel finansal krizin ABD, AB ve Türkiye'de bankacılık sektörü istihdamında yarattığı değişiklikler ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler : Küresel Kriz, Bankacılık Sektörü, İstihdam

THE GLOBAL FINANCIAL CRISIS AND ITS IMPACT ON BANKING SECTOR EMPLOYMENT

Abstract

As the financial crisis started from the USA residence market in the mid of 2007 and became prevalent in Europe subsequently increases its effects from the developed countries to the developing countries, it affects many industries. And the service industry is one of such affected industries. Naturally, the financial services sector is the centre base of the industries affected by the crisis. The declines have been observed in the employment level in the banking industries in many countries affected by the Crisis as the most notable one is the USA. In this study, the global financial crisis and global unemployment trend are analyzed and the changes of the employment in the banking industry in the USA, the EU, and Turkey are tackled.

Key Words : Global Crisis, Banking Sector, Employment

* Öğr.Gör.Dr., Bilecik Üniversitesi, Bozüyük MYO, faruk.akin@bilecik.edu.tr

** Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, nalanece@gmail.com

1.Giriş

Günümüzde yaşanmakta olan krizin başlangıcı ABD ekonomisinden kaynaklanmaktadır. Dünyanın en büyük ekonomisi olan ABD’de kredi kriziyle başlayan sorun finans piyasalarına yansınca dalganın boyu da arttı. ABD’de birçok banka tarihe karıştı, bazı bankacılık modelleri rafa kalktı. Temel olarak krizin nedenlerini şöyle sıralayabiliriz : Mortgage kredilerinin yapısının bozulması, faiz yapısının uyumsuzlaşması, konut fiyatlarındaki balon artışlar, menkul kıymetlerin fonlanmasında yaşanan sıkışıklık, kredi türev piyasalarının genişlemesi ve kredi derecelendirme sürecindeki aşılabilir sorunlar.

Kriz her ne kadar başlangıçta bir mortgage krizi olarak ortaya çıksa da takip eden süreçte bir likidite krizine dönüştü. ABD’de 2007 yılında, finans ve sigorta, gayrimenkul, inşaat ve madencilik sektörü başta olmak üzere toplam dört sektörün büyüme hızının yavaşlamasıyla genel ekonominin büyüme hızı da yavaşladı. Ekonomik büyümenin yavaşlamasına neden olan reel sektör, mortgage krizinden olumsuz etkilendi. Yatırımcıların risk almadan kazanç elde etme isteği maliyeti düşük, kolay kredi imkânlarına bağlı olarak tüketicilerin aşırı borçlanmasına ve kontrolsüz kredi genişlemesine neden olarak sistemin kırılmasını artırdı. ABD’de sub-prime borçlularının ödeme güçlüğüne düşmesi ile tetiklenen kriz, bu kırılma noktalarıyla birlikte büyüdü.

2000 yılından 2006 yılının sonlarına kadar finansal piyasadaki likidite sürekli yükselmiştir. Bankacılık ve sigortacılık sektörü başlıca zarar gören kurumlar olmuştur. Kriz öncesindeki bollaşan bu likiditenin kârlı operasyonlara dönüştürülmesi banka sisteminin karşılaştığı en önemli sorunlardan birisi olmuştur. Bu operasyonların başında konut kredileri gelmektedir. Bankalar herhangi bir işi, geliri veya varlığı olmayan kişilere bile kredi vermeye başlamışlardır. Geri dönmeyen krediler bankaların sonun başlangıcına dönüştü. Bu nedenle zararlar domino taşları gibi bir malî kuruluştan diğerine sirayet ederek büyümüş ve mali sistemin temel taşları niteliğindeki kuruluşların iflasına yol açmıştır.¹

Küresel krizin yayılma biçimi, “döviz ve diğer menkul kıymet piyasalarında istikrar sağlamadan, sadece fiyat istikrarını sağlamış olmanın makro ekonomik istikrarı sağlamaya yetmeyeceği” gerçeğini açıkça ortaya çıkarmıştır. Küresel krizin ana unsurları ürün piyasalarındaki enflasyonist baskılardan değil, finansal varlıkların değerlerindeki şişkinlik ve istikrarsızlıktan kaynaklanmaktadır. Literatüre göre Krugman (1998) çalışmasında Avrupa Döviz Kuru Mekanizması (ERM) Krizinin en önemli temel nedenlerinden biri olarak, yüksek sermaye hareketliliğinin olduğu piyasalarda döviz rezervlerinin krizleri önlemedeki yetersizliğini belirtmiştir. Dorukkaya-Yılmaz (1999) yaptıkları çalışmada Latin Amerika Krizinin temel nedeni olarak döviz rezervlerinin erimesini ve bunu takip eden büyük bir devalüasyon olduğunu göstermiştir. Uludağ’ın (1998) çalışmasında ise Rusya Krizinin temel nedenlerinden biri olarak kredi dönüşlerinde yaşanan problemler belirtilmiştir. Finansal krizler ile ilgili yapılan çalışmalardan biri de, Eichengreen ve Bordo (1999)’nun 1975-1997 dönemini ve 21 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeyi kapsayan çalışmalarıdır. Çalışmada, 1975-1997 dönemde, artan banka panikleriyle

¹ Alantar,D., “Küresel Finansal Kriz: Nedenleri ve Sonuçları Üzerinde Değerlendirmeler”,http://www.finanskulup.org.tr/assets/maliyefinans/81/Dogan_Alantar_Kuresel_Finansal_Kriz_Nedenleri_Sonuc_lari_MFY81.pdf, 2009 , s.2. , Erişim Tarihi (03.09.2009).

beraber mevduatların hızla çekilmesi sonucu bankacılık sisteminin kırılganlığının arttığı ve krizlerin temel nedenini bankacılık sistemlerinin oluşturduğu belirtilmiştir.

2008 yılı sonlarından itibaren küresel finansal krizin etkilerinin hissedilmeye başlandığı Türkiye’de krizin asıl olumsuz etkilerinin 2009 yılında görülmesi beklenmektedir. Özellikle, dış finansman alanında yaşanabilecek problemler ve işsizlikte yaşanacak artış kendisini göstermeye başlamıştır.

Makalenin amacı, küresel finansal krizden etkilenen sektörlerin merkez üssünü oluşturan finansal hizmetler sektörünün küresel finansal krizin başlangıcından itibaren istihdamında meydana değişimleri ortaya koymaktır. Çalışmada öncelikle küresel finansal krizin ortaya çıkışı, nedenleri ve ekonomik büyüme ile istihdam üzerindeki etkileri ele alınacaktır. Daha sonra konuya geniş bir bakış açısı kazandırmak amacıyla dünyada bankacılık sektörü istihdamı ele alınmıştır. Devamında ise krizin finansal hizmetler sektörü istihdamı üzerindeki etkiler izah edilerek, finansal hizmetler sektöründe işini kaybedenler rakamsal verilerle belirtilmiştir.

2. Küresel Finansal Krizin Nedenleri

ABD bankalarının portföyünde her zaman önemli bir yer tutan ipotekli konut kredileri zincirin başlangıç halkasıdır. Bu ortamda, “sub-prime” konut kredisi olarak da adlandırılan ve ABD’de düşük gelir grubuna açılan konut kredilerinin toplam konut kredilerindeki payı giderek artmıştır.² ABD mortgage piyasasında özellikle sub-prime ve değişken faiz oranlı mortgage kredilerinin nakit akışlarının bozulması, bu piyasayla ilişkili menkul kıymet piyasalarını da etkilemiştir. Sub-prime kredileri özü gereği riskli krediler grubunda yer almasına rağmen bu riskler yokmuş gibi bu tür kredilerin kullanılmasıyla sistem sorun çıkarmaya başlamıştır. Riski yüksek kişilere daha yüksek faiz oranları ile mortgage kredisi kullanılmış, faiz oranlarının yükselmesi ile faiz yükü artmış neticede faiz ve anapara ödemelerinde aksaklıklar baş göstermiştir. Sub-prime mortgage kredileriyle başlayan kredi krizinin büyüyen diğer kredi türlerini de etkisi altına alması, mortgage piyasasının tamamının etkilenmesine neden olmaktadır. Konut fiyatlarındaki balon artışlar piyasada asimetrik bilgiye neden olmuş, kredi kullanıcılarının yanlış yönlendirilmesine yol açmış ve konut satın almanın bir yatırım aracı olarak algılanmasına neden olmuştur. Oysa ki ABD Hükümetinin amacı, düşük gelirli aileler ile azınlıklara konut edinme kolaylıkları sunmaktır. ABD Hükümetinin yoğun desteği nedeniyle düşük gelirli gruplar konut alım satım yoluyla kâr elde etme beklentisine girmiştir. Ancak, piyasada dengelerin bozulmasıyla kullanılan krediler karşılığında teminat olarak gösterilen konutların değeri düşmüş ve teminat sağlamada güçlükler yaşanmıştır.³

Dünya ekonomisinin içinde bulunduğu krizi geçmiş deneyimlerden ayıran en önemli özelliklerden biri, geçmiş krizlerin büyük oranda az gelişmiş ve yükselen piyasa ekonomilerini etkilemiş olmasına rağmen günümüzde sorunların ağırlıklı olarak gelişmiş ülkeler tarafından hissedilmesidir. Küresel krizin ilk etkilerinin eşik-altı ipotekli emlak kredilerinde baş gösteren sorunlarla başladığından bu yana en çok etkilenen ülkeler

² TEPAV , “Küresel Krizden Çıkış Arayışları: G-20 Zirvesinde Türkiye Ne Yapmalı?” http://www.tepav.org.tr/tur/admin/dosyabul/upload/pn_g20.pdf, 2008 , Erişim Tarihi (01.09.2009).

³ Demir, F. ve diğerleri, **ABD Mortgage Krizi** , BDDK Çalışma Tebliği, 2008, s.4.

gelişmiş ülkeler olmuştur. Bu eğilimin en önemli nedeni krizin yoğun olarak yaşandığı ipotekli emlak piyasalarının özellikle en yüksek riskli eşik-altı grubunun ve kredilere dayalı varlık türlerini üretecek finansal türev piyasalarının bu ülkelerde gelişmemiş olmasıdır. Yükselen ekonomilerin, krizin en azından bu aşamasına kadar olan dönemde göreceli olarak daha az etkilenmelerinin önemli bir diğer nedeni ise bu ülkelerin son on yılda yaşadıkları krizler sonrası özellikle finans ve bankacılık sektörlerinde gerçekleştirdikleri reformlardır. Ayrıca bu ülkelerin kriz öncesi dönemde tecrübe ettikleri hızlı büyüme bu ülkelerin kriz dönemine daha sağlam bir makroekonomik yapıyla girmelerine katkıda bulunmuştur.⁴

Finansal kriz, Temmuz 2007’de ABD’de “sub-prime mortgage” kredilerinin geri dönüşlerinde yaşanan sorunla birlikte ilk işareti ortaya çıkmış ve Eylül 2008’de Lehman Brothers yatırım bankasının iflası ile derinleşerek küresel bir hâl almıştır.⁵ Bu tanımlama aslında krizin iki çok önemli özelliğini de göstermektedir. Birisi küresel oluşu, diğeri küresel şartların daha çok finans sektörü ile ilgili olmasıdır.⁶ 2008 krizinin bütün öteki krizlerden farkı, bunun tam anlamıyla küresel bir kriz olması ve dünyadaki bütün ülkeleri etkilemiş olmasıdır.⁷ Aşağıdaki Tablo 1’de 1929 ve 2008 krizlerinin karşılaştırmasına yer verilmiştir.

Tablo 1 : 1929 ve 2008 Krizlerinin Karşılaştırılması

1929 Krizi	2008 Krizi
-1929 yılı Ekim ayında ABD’de başlayan borsa krizi tüm dünyaya yayılarak reel sektör üzerinde de olumsuz etki yapmıştır.	-2008 yılındaki kriz ABD’deki mortgage kredilerinden kaynaklanmış ve türev piyasaların büyümesi fakat yeterince düzenleme yapılamaması yüzünden dünyayı etkilemiştir.
-1929’daki krizde ABD’de faiz oranları artarken bu İngiltere ve Almanya’yı da etkilemiştir.	-2008 krizinde tüm ülke merkez bankaları piyasaları likidite etmiş ve faiz oranlarını düşürmüşlerdir.
-1929 krizinde borsa endeksi bir yılda %47 değer kaybetmiştir.	-2008 krizinde borsa endeksi, 9 Ekim 2007’deki düzeyinden 27 Ekim 2008’e kadar % 42 değer kaybetmiştir.
- 1929 krizinde batan banka sayısı 5.000’i bulmuştur.	-2008 krizinde batan banka sayısı 20’dir.

Kaynak : Sudi Apak-Ayhan Aytaç, **Küresel Krizler** , 2009, s.13-14.

3.Küresel Finansal Krizin Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ekonomiler

⁴Özkan,G., “Küresel Mali Kriz: Makroekonomik Bir Yaklaşım”, http://www.york.ac.uk/depts/econ/documents/misc/financial_crisis_macroeconomic_explanation.pdf , 2009 , s.9. Erişim Tarihi (11.09.2009).

⁵ Tiryaki, G., “Küresel Bankacılık Düzenlemelerinde Yeni Dönem” , **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, Sayı 60, 2009, s.34.

⁶ Ertürk,A., **Küresel Riskler ve Bankalarda Sermaye Yönetiminde Yeni Arayışlar**, Derin Yayınları, 2009 , s.12.

⁷ Eğilmez, M., **Küresel Finans Krizi** , Remzi Kitabevi, 2009 , s.69.

Üzerindeki Etkisi

Küresel finansal krizin gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ekonomiler üzerinde önemli etkileri olacağı şüphesizdir. Gelişmekte olan ülkelerde küresel finansal krizin etkilerinden biri, on yıllık hızlı ticaret genişlemesinden sonra ihracatlarında önemli bir düşüş meydana gelecek olmasıdır. IMF'in yaptığı projeksiyonlar dünya ticaret hacminin 2006 yılındaki %9,3'lük orandan 2009 yılında %4.1'e gerileyeceğini göstermektedir. Bunun yanı sıra küresel finansal kriz gelişmekte olan pazarlarda yatırım için negatif bir etki yaratacak ve sermayenin riskten kaçmasıyla portföy yatırımları azalacaktır. Bunun neticesinde gelişmekte olan ülkeler sermaye erişimi sağlayabilmek için daha yüksek faiz ödeyecektir. Küresel finansal krizin bir diğer etkisi, ekonomik büyümeyi yavaşlatmasının yanında derinleştirebilecek olmasıdır.⁸

Gelişmiş ülkelerden kaynaklanan finansal krizle beraber bankacılık sektöründe yaşanan olumsuz gelişmeler finansal sistemde konsolidasyonlara yol açtığı gibi ABD'de yatırım bankacılığı modelinin de sonu olmuştur. Avrupa bankacılık sistemi de Ekim 2008'den itibaren krizden ciddi şekilde etkilenmeye başlamış, büyük birtakım uluslararası Avrupa bankalarının hükümetler tarafından kurtarılması gerekmiştir.⁹ Bu aşamada, hükümetler mevduat için garanti ve sigorta geliştirerek malî piyasalarda istikrar sağlamaya çalışmıştır. Merkez bankaları da doğrudan sermaye enjekte ederek bankaların bilançolarını desteklemiş ve bankalardan varlık satın alarak bazı sıkıntılı varlıkları ortadan kaldırmıştır.¹⁰ Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) için, Avrupa'da hükümetler, finansal krize verdikleri yanıtlarda Tablo 2'de belirtilen farklılıklar gösterir.

⁸ Justin, L. , “The Impact of the Financial Crisis on Developing Countries”, **Worldbank** 2008 , s.10.

⁹ Erdönmez , P.A., “Küresel Kriz ve Ülkeler Tarafından Alınan Önlemler Kronolojisi”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 68 ,2009 , s.86.

¹⁰ Jackson, J.K., “The Financial Crisis: Impact on and Response by The European Union” **CRS Report for Congress** , 2009 , s.9.

Tablo 2: Avrupa Ülkelerinde Bankacılık Sistemi Kurtarma Planı Unsurları

Ülkeler	Mevduat Sigortası Yükümlülüklerinin Genişlemesi	Toptan Yükümlülüklerin Garantisi		Sermaye Enjeksiyonları	Varlık Alımları
		Yeni Borç	Mevcut Borç		
Avusturya	X	X		X	
Belçika	X	X			
Danimarka	X	X	X		
Finlandiya	X				
Fransa		X		X	
Almanya	X	X		X	X
Yunanistan	X	X		X	
İtalya		X		X	
Hollanda	X	X		X	
Norveç					X
Portekiz	X	X			
İspanya	X	X		X	X
İsveç	X	X		X	
İsviçre				X	X
İngiltere	X	X		X	X

Kaynak : James, K. Jackson , “The Financial Crisis: Impact on and Response by The European Union”, **Congressional Research Service**, 2009 , s. 10-11.

3.1.Küresel Finansal Krizin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri

Temmuz 2007’de ABD’de başlayan ve daha sonra AB’ye sıçrayan ve bir çok bölgeye yayılan ve küresel bir hâl alan finansal kriz başta finansal hizmetler sektörü olmak üzere bir çok sektörü etkisi altına almıştır. ABD ve AB’nin krizin öncelikle etkilendiği alanlar olması, bu bölgelerin diğer ülkeler ile gelişen ekonomik ve ticari bağlantıları nedeniyle hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde ekonomik büyüme, dış ticaret ve istidam alanlarında çeşitli sorunlara yol açmıştır. Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından Ocak 2009’da gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin performansları üzerinde finansal kriz ve ekonomik durgunluğun etkileri ile ilgili geliştirilen tahminlere göre gelişmiş ekonomiler 2009 yılında bir önceki yıla göre 3 puanlık düşüşle %2 küçülürken, gelişmekte olan ekonomilerde büyüme oranı 2008 yılında %6.3’den 2009 yılında %3.3’e gerileyecektir. Tablo 3’de çeşitli ülke ve bölgelerdeki ekonomik büyüme projeksiyonları yer almaktadır.

Tablo 3 : Çeşitli Ülke ve Bölgelerdeki Ekonomik Büyümenin Projeksiyonları
(Değişim %)

Projeksiyonlar	2007	2008	2009	2010
Dünya	5.2	3.4	0.5	3.0
Gelişmiş Ekonomiler	2.7	1.0	-2.0	1.1
ABD	2.0	1.1	-1.6	1.6
Japonya	2.4	-0.3	-2.6	0.6
Kanada	2.7	0.6	-1.2	1.6
Gelişmekte Olan Ekonomiler	8.3	6.3	3.3	5.0
Çin	13.0	9.0	6.7	8.0
Hindistan	9.3	7.3	5.1	6.5
Brezilya	5.7	5.8	1.8	3.5
Meksika	3.2	1.8	-0.3	2.1
AB	3.1	1.3	-1.8	0.5
Almanya	2.5	1.3	-2.5	0.1
Fransa	2.2	0.8	-1.9	0.7
İngiltere	3.0	0.7	-2.8	0.2
Avrupa Dışı Gelişmiş Ekonomiler	4.6	1.9	-2.4	2.2

Kaynak: IMF, *World Economic Outlook*, January 2009.

3.2.Küresel Finansal Krizin İstihdam Üzerindeki Etkileri

Küresel finansal kriz ile kredi piyasalarında yaşanan şoklar, yatırımların azalmasına ve piyasalardaki güvensizliğin artmasına sebep olmuş, bu durum yatırım, üretim ve tüketim seviyesinin gerilemesine, ekonomik büyümenin yavaşlamasına ve milyonlarca insanın işsiz kalmasına yol açmıştır. Kriz sürecinde pek çok sektörde büyük miktarda daralmaların yaşanması, işçilerin geçici süreli işten çıkarılmalarına ve küresel çapta istihdam şoklarının yaşanmasına sebep olmuştur.¹¹

AB- 27'de ortalama işsizlik oranı 2006'da %8.2, 2007'de %7.1 iken, 2008'de %7.0'dır. Türkiye'de bu oranlar 2006 ve 2007'de %9.9, 2008'de %10.6'dır. Görüldüğü gibi Türkiye'de ortalama işsizlik oranı, AB-27 ortalamasına göre daha yüksektir. 2008 yılında işsizlik oranı açısından AB ülkeleri arasında %11.3 ile İspanya başı çekerken, bu ülkeyi %9.5 ile Slovakya, %7.8 ile Fransa ve Macaristan, %7.7 ile Yunanistan ve Portekiz takip etmektedir. Aday ülke olan Hırvatistan oranları %8.4 ile Türkiye'den daha küçük bir orana sahiptir.¹² Tablo 4'de ABD, AB-27 ve Türkiye'de 2006, 2007 ve 2008 yıllarındaki işsizlik oranları verilmiştir.

¹¹Kobal, İ., "Küresel Krizin Küresel İstihdama Etkileri", http://www.alomaliye.com/2009/ismail_kobal_kuresel_kriz.htm, 10 Nisan 2009, Erişim Tarihi (12.09.2009)

¹²İSO, "AB Ülkelerinin Temel Ekonomik Göstergeleri", 2009, s.78.

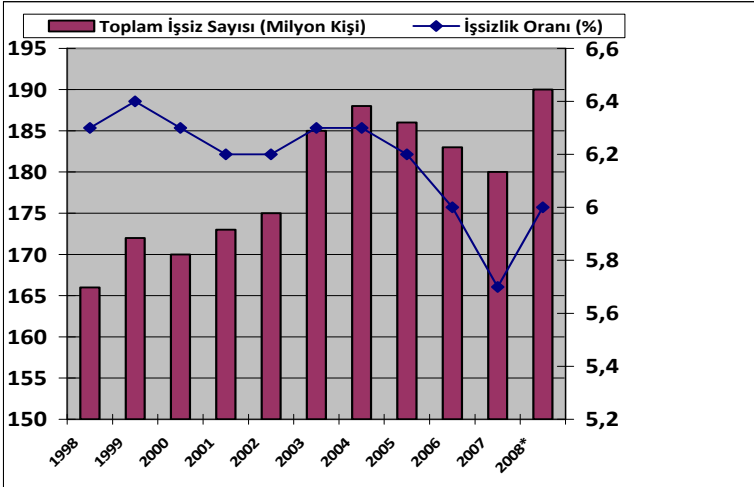
Tablo 4 : ABD, AB-27 ve Türkiye’de İşsizlik Oranları (%)

Ülkeler	2006	2007	2008
ABD	4.6	4.6	5.8
AB-27 ¹³	8.2	7.1	7.5
Euro Bölgesi ¹⁴	8.3	7.5	7.5
İspanya	8.5	8.3	11.3
İngiltere	5.4	5.3	5.6
Türkiye	9.9	9.9	10.6

Kaynak : İSO , AB Ülkelerinin Temel Ekonomik Göstergeleri, 2009 , s. 78-79.

İşgücü piyasalarında yaşanan büyük daralma neticesinde son yıllarda görülen küresel ekonomik büyüme oranları 2008 yılında önemli ölçüde düşmüştür. Bunun neticesinde 2007 yılında %5,7 olan işsizlik oranı 2008 yılında % 6’ya yükselmiştir. Toplam işsiz sayısı 1998’den sonraki en büyük artışı göstermiş ve 2007-2008 yılları arasında 10,7 milyon kişi artmıştır. Küresel işsiz sayısının 2008 yılında 190 milyon olduğu tahmin edilmekte olup bunun 109 milyonunu erkekler, 81 milyonunu ise kadınlar oluşturmaktadır.¹⁵ Grafik 1’de küresel işsizlik trendleri yıllar itibariyle gösterilmektedir.

Grafik 1 : Küresel İşsizlik Trendleri

Kaynak :ILO, Trends Econometric Models, December 2008, *Tahmin

¹³ AB-27 ülkeleri, [Almanya](#), [Avusturya](#), [Belçika](#), [Birleşik Krallık](#), [Bulgaristan](#), [Çek Cumhuriyeti](#), [Danimarka](#), [Estonya](#), [Finlandiya](#), [Fransa](#), [Hollanda](#), [İrlanda](#), [İspanya](#), [İsveç](#), [İtalya](#), [Güney Kıbrıs](#), [Letonya](#), [Litvanya](#), [Lüksemburg](#), [Macaristan](#), [Malta](#), [Polonya](#), [Portekiz](#), [Romanya](#), [Slovakya](#), [Slovenya](#) ve [Yunanistan](#)'dir.

¹⁴ Euro Bölgesi ülkeleri, Avusturya, Belçika, Kıbrıs, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Portekiz, Slovakya, Slovenya ve İspanya'dır.

¹⁵ ILO, "Global Employment Trends", January 2009, s.12.

Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Office-ILO) tarafından Ocak 2009'da yayımlanan “Küresel İstihdam Trendi -Global Employment Trends” isimli raporda küresel işsizliğin ulaşabileceği boyutlar üç farklı senaryo ile açıklanmıştır. Birinci senaryoda küresel işsizlik oranının 2009 yılı sonu itibarıyla %6.1'e yükseleceği, toplam işsiz sayısının ise 198 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. İkinci senaryoda küresel işsizlik oranının 2009 yılı sonu itibarıyla %6.5'e yükseleceği, toplam işsiz sayısının ise 210 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Üçüncü senaryoda ise küresel işsizlik oranının 2009 yılı sonu itibarıyla %7.1'e yükseleceği, toplam işsiz sayısının 230 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. ILO tahminlerine göre küresel işsizlik 2007 değerlerine göre 2009 yılında üç senaryoya göre 29 milyon (en düşük senaryoya göre), 39 milyon (orta senaryoya göre) ya da 59 milyon (en büyük senaryoya göre) artış gösterecektir.

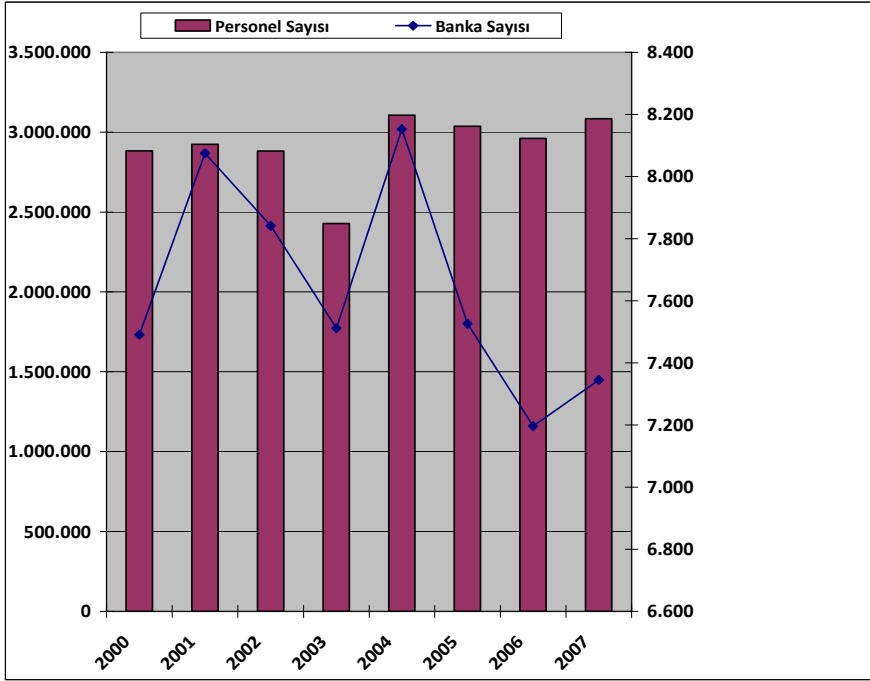
4. Küresel Finansal Krizin Bankacılık Sektörü İstihdamı Üzerindeki

Etkileri

AB-27 finansal hizmetler sektörü 2006 yılında %75'i bankacı, %20'si sigortacı olmak üzere toplam 5.6 milyon kişiyi istihdam etmiştir. Finansal hizmetler sektöründeki çalışanların % 5'i, diğer finansal aracılık alanlarında istihdam edilmiştir. AB-27 bu dönemde toplam istihdamın % 2.7'sini istihdam etmiştir. Finansal hizmetler istihdamı 1996-2006 yılları arasında sadece % 0.5'lik oran ile yavaş bir büyüme göstermiştir. Bu dönem içinde diğer hizmet sektörlerinde % 3'lük artış olmuştur. Genel istihdamda finansal hizmetlerin payı ülkeler arasında değişmektedir. İngiltere'de finansal hizmetler sektörü ulusal istihdamdaki % 4.8'lik payı ile birinci, Hollanda %3.9'luk pay ile ikinci, Almanya ve Fransa'nın her biri sahip oldukları % 3.4 pay ile üçüncü sırada yer almaktadırlar. Lüksemburg %11.9'luk oran ile çok büyük bir finansal hizmetler sektörü istihdamına sahiptir. AB-27 finansal hizmetler sektöründeki işgücünün yaklaşık %75'i Fransa, Almanya, İtalya, İngiltere ve Hollanda tarafından karşılanmaktadır.¹⁶ Grafik 2'de AB'de banka ve bankalarda çalışanların sayısı yıllar itibarıyla gösterilmektedir.

¹⁶ ILO , “Impact of the Financial Crisis on Finance Sector Workers”, 2009 , s.3.

Grafik 2 : AB’de Banka ve Bankalarda Çalışanların Sayısı

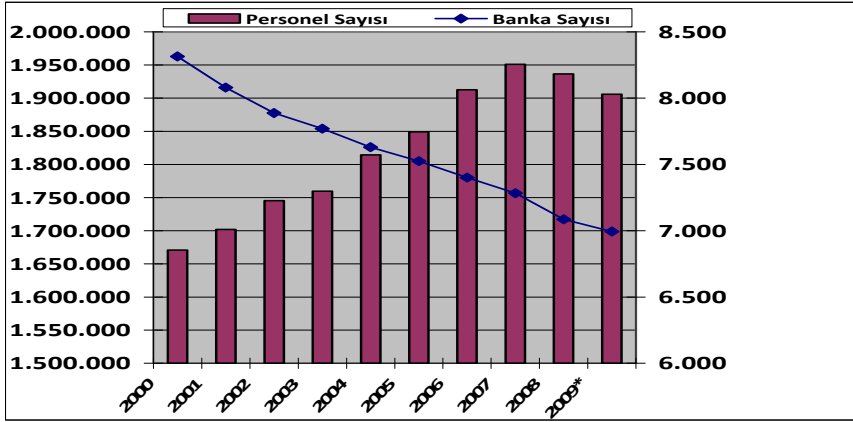

Kaynak: EBF, www.fbe.be

ABD finansal hizmetler sektörü bankacılık, sigortacılık, menkul kıymet, mal ve diğer yatırım hizmetlerini kapsamaktadır. 2006 yılında sektör yaklaşık 8.363 milyon kişi istihdam etmiştir. Bunun yaklaşık 1.8 milyonu bankacılık, 2.3 milyonu sigortacılık ve 816 bini menkul kıymet, mal ve diğer yatırım alanlarında istihdam edilmiştir.¹⁷ ABD Bankacılık Sektöründe 2000 yılından itibaren artış trendine giren personel sayısının 2007 yılında 1.950.840'a kadar çıktığı görülmekte ancak 2007 yılı ortalarında ortaya çıkan finansal kriz ile bu rakam 1.905.751'e gerilemiştir. Banka sayısına baktığımızda ise 2000 yılında 8.315 olan banka sayısının, 2007 yılında 7.345'e kadar gerilediği ve yaşanan finansal kriz ile beraber 2009 yılı ortalarında 6.995'e gerilediği görülmektedir. Grafik 3'de ABD'de banka ve bankalarda çalışanların sayısı yıllar itibariyle gösterilmektedir.

¹⁷ ILO , a.g.k. , s.4.

Grafik 3: ABD’de Banka ve Bankalarda Çalışanların Sayısı

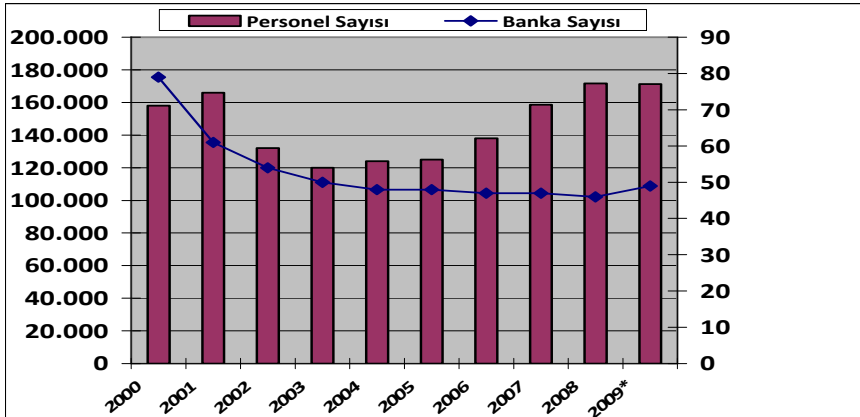

Kaynak :

Joseph N. Heiney, “The Effect Of Consolidation On Employees In The U.S. Banking Industry”, **Journal of Business & Economics Research** ,2009, ss.8-9. FDIC, (2004-2009 data), Statistics on Banking, <http://www2.fdic.gov/SDI/SOB>
*Ocak- Mayıs 2009

Türkiye’de bankacılık sektörü, finans sektörünün en büyük temel taşı oluşturmaktadır. Doğal olarak finans sektörü içinde en büyük istidamı da bankacılık sektörü sağlamaktadır. Türkiye’de bankacılık sektöründe Haziran 2009 itibariyle 46 bankada toplam 171.255 kişi istihdam edilmektedir. 2001 yılında yaşanan krizden sonra 81 olan banka sayısının 53’e düştüğü görülmekle birlikte, 2003 yılından itibaren bankacılık sektörü istihdamında sürekli bir artış yaşandığı görülmektedir. 2007 yılı ortalarında gelindiğinde ABD’de başlayan ve küresel bir hâl alan kriz Türk Bankacılık Sektörü istihdamında artış yönündeki ivmenin yavaşlamasına ve az da olsa düşmesine neden olmuştur. Grafik 4’de Türkiye’de banka ve bankalarda çalışanların sayısı yıllar itibariyle gösterilmektedir.

Grafik 4: Türkiye’de Banka ve Bankalarda Çalışanların Sayısı

Kaynak : TBB , www.tbb.org.tr , *Ocak-Haziran 2009

Finansal hizmetler sektörü, küreselleşme etkileri karşısında hisedilir şekilde değişime zorlanmıştır. Krizin etkileri ekonomik alanda olduğu kadar emek piyasasında da kaçınılmaz bir hâl almıştır. Avrupa Birliği 2009-2010 için çeşitli önlem paketleri uygulamaya koymuştur. Hedef, finansal krizin istihdam üzerindeki etkisini azaltmaktır. İLO tarafından yapılan detaylı çalışmalar rakamsal olarak gerçekleri yansıtmaktadır. Tablo 5'te görüldüğü gibi finansal hizmetler sektöründe işini kaybedenlerin sayısal verileri ayrıntılı olarak verilmiştir. Buna göre Ağustos 2007 ve 12 Şubat 2009 tarihleri arasında finansal hizmetler sektöründe işini kaybedenlerin sayısı 325.000'i bulmuştur. Değerlere göre en yüksek işsizlik kaybının yaşandığı finans grupları arasında Citigroup 75.000 kişi ile birinci sırada, Bank of America 45.500 kişi ile ikinci sırada ve JP Morgan 16.900 kişi ile üçüncü sırada yer almıştır.

Tablo 5: Küresel Finansal Kriz Sonrası Finansal Hizmetler Sektöründe İşini Kaybedenler

Şirket İsmi	İşini Kaybedenlerin Sayısı	Ağustos 2007'den Önce Çalışan Sayısı
PNC Financial Services	5.800	28.054
Bank of America	45.500	195.675
Barclays	9.050	127.700
Citigroup	75.000	361.000
Commerzbank	9.000	35.384
Credit Suisse	7.320	45.600
Deutsche Bank	1.380	75.140
First American	4.250	38.000
Goldman Sachs	4.800	29.905
HSBC	2.850	312.577
ING	7000+	119.097
JP Morgan	16.900	179.664
Lehman Brothers	12.570	Veri yok
Merrill Lynch	3.300	61.900
Morgan Stanley	8.680	45.845
National City Corp	7.400	32.445
Santander	2.600	135.922
RBS	3.950	135.400
UBS	11.000	81.557
UniCredit	9.000	135.880

Kaynak : ILO, Impact of the Financial Crisis on Finance Sector Workers, 2009, s.15.

Küresel finansal krizin başladığı Temmuz 2007'den 30 Haziran 2009 tarihine kadar geçen sürede, Türkiye'de büyük bankaların personel sayılarına baktığımızda çalışan sayılarının azalmadığı gibi tersine artış kaydettiği görülmektedir. Tablo 6'da Türkiye'de büyük bankaların personel sayılarında kriz sonrası değişim yer almaktadır.

Tablo 6 : Türkiye'de Büyük Bankaların Personel Sayılarında Kriz Sonrası Değişim

Banka İsmi	Haziran 2009 İtibariyle Değişim	Temmuz 2007'den Önce Çalışan Sayısı
T.C. Ziraat Bankası	+1.414	20.261
İş Bankası	+3.118	18.909
Yapı Kredi Bankası	+1.673	13.101
Garanti Bankası	+3.575	12.919
Akbank	+2.037	12.832
Halk Bankası	+1.983	10.538

Kaynak : TBB , www.tbb.org.tr

5.Sonuç

2007 yılı ortalarında ABD'de konut piyasasında yaşanan sorunlar ile başlayan finansal kriz, gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan tüm ülkeleri etkileyerek küresel bir hâl almıştır. Sermaye hareketlerinin bu boyutta serbestleşmesi 2008 yılında yaşanan finansal krizi 1929 krizi de dahil olmak üzere diğer tüm krizlerden farklı kılan en önemli özelliklerden biridir. Krizin temelini gelişmiş ülkelerin oluşturması ve bu ülkelerin finans sektörlerinde yaşanan sorunlar ve neticesindeki banka iflasları krizin reel sektöre yansımaya yol açmıştır. Bu gelişme küresel büyüme oranları ile istihdamı olumsuz etkilemiştir. IMF tarafından kriz ve ekonomik durgunluğun etkileri ile ilgili geliştirilen tahminlere göre gelişmiş ekonomiler 2009 yılında bir önceki yıla göre 3 puanlık düşüşle %2 küçülürken, gelişmekte olan ekonomilerde 2008 yılında %6.3 olan büyüme oranı 2009 yılında %3.3'e gerileyecektir. Küresel işsizlik trendine baktığımızda ILO tahminlerine göre küresel işsizlik 2009 yılında %6.1 ile %7.1 arasında artış gösterecektir. Küresel işsizlik trendine paralel olarak Türkiye'de de işsizlik oranı artmaktadır. Buna göre 2007 yılında %9.9 olan işsizlik oranı 2008 yılında %10,6'ya yükselmiştir.

Küresel finansal krizin ortaya çıkardığı bu olumsuz tablo AB'de hükümetleri harekete geçirmiştir. Hükümetler, sorunlu bankaların sermayelerinin yeniden yapılandırılması ve finansal sisteme istikrar kazandırmak için kurtarma paketleri hazırlamışlardır. Ancak küresel krizin gelişmiş ülkelerin ekonomilerinde yarattığı tahribat, küreselleşme ile sınırların ortadan kalktığı ve ticari ilişkilerin geliştiği bir ortamda, krizin kaynağını oluşturmasa da özellikle ticaret açığı olan gelişmekte olan ülkeleri de olumsuz etkileyeceğini söyleyebiliriz. Küresel finansal sisteme olan güvenin yeniden tesis edilmesi için uluslararası boyutta kesin ve uyumlu politika önlemlerinin uygulanması gerekmekte ve IMF gibi uluslararası kuruluşlara önemli görevler düşmektedir.

Küresel finansal krizin merkez üssünü oluşturan finansal hizmetler sektörü doğal olarak krizden en fazla etkilenen sektörlerin başında gelmektedir. Küresel finansal kriz ile beraber yirmi kadar banka batmış ve finansal hizmetler sektöründe dünya genelinde işten çıkartılanların sayısı 325.000'i bulmuştur. Krizin ortaya çıktığı ABD ile daha sonra sirayet ettiği AB'de bankacılık sektörü istihdamında düşüşler yaşanırken, Türkiye'de bankacılık

sektörü istihdamındaki düşüşün daha sınırlı olduğunu hatta büyük bankaların, krizin başladığı Temmuz 2007 ile Haziran 2009 tarihleri arasında çalışan sayılarını arttırdıkları görülmektedir.

Küresel finansal kriz ile beraber bankacılık sektörü istihdamında yaşanan sorunların çözümü için bankacılık sektöründeki denetleyici otoritelerin bankacılık sistemindeki denetim ve gözetimi etkin hale getirmeleri, uluslararası işbirliğini artırmaları ve mali bünyesi zayıf bankaların sistemden çıkartılması gerekmektedir. Gerek küresel istihdam gerekse bankacılık sektörü istihdamı açısından yaşanan sorunlara her ülkenin ulusal düzeyde çözüm bulması ise yaşanmakta olan krizin küresel bir boyutta olması nedeniyle çözümü olanaksız hale getirecektir. Küresel ekonomiye yön veren hükümetler ve uluslararası kuruluşların işbirliğinin artması ile beraber küresel ekonomide yaşanacak iyileşme küresel istihdamı ve bankacılık sektörü istihdamını olumlu yönde etkileyecektir.

Kaynakça

- ALANTAR,D., “Küresel Finansal Kriz: Nedenleri ve Sonuçları Üzerinde Değerlendirmeler”,http://www.finanskulup.org.tr/assets/maliyefinans/81/Dogan_Alantar_Kuresel_Finansal_Kriz_Nedenleri_Sonuclari_MFY81.pdf, 2009 , s.2. , Erişim Tarihi (03.09.2009).
- APAK, S., AYTAÇ, A. , **Küresel Krizler** , Avcıol Basım Yayın, İstanbul, 2009.
- DEMİR, F., KARABIYIK, A., ERMİŞOĞLU, E., KÜÇÜK, A., **ABD Mortgage Krizi**, BDDK Çalışma Tebliği, 2008.
- DORUKKAYA, Ş., YILMAZ H., “Liberalizasyon Politikaları Aşırı Borçlanma Sendromu ve Arkasından Yaşanan Finansal Krizler (Şili ve Meksika Deneyimleri)”, **Yaklaşım Dergisi**, Yıl:7, Sayı:75, 1999.
- EĞİLMEZ, M. , **Küresel Finans Krizi : Para Sisteminin Eleştirisi** , Remzi Kitabevi, 2009.
- EICHENGREEN B., M.BORDO , “Is Our Current International Economic Environment nusuually Crisis Prone?”
www.rba.gov.au/PublicationsAndResearch/Conferences/1999/BordoEichengreen.pdf , 1999, Erişim Tarihi (05.12.2009).
- ERDÖNMEZ, P.,A., “Küresel Kriz ve Ülkeler Tarafından Alınan Önlemler Kronolojisi”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 68, 2009 , ss.85-101
- ERTÜRK, A. , **Küresel Riskler ve Bankalarda Sermaye Yönetiminde Yeni Arayışlar** , Derin Yayınları , Haziran 2009, ss. 11-16.
- FBE , www.fbe.be , (2000-2007 data)
- FDIC, <http://www2.fdic.gov/SDI/SOB> , (2004-2009 data)
- ILO, “Impact of the Financial Crisis on Finance Sector Workers”, 2009.
- ILO , “Global Employment Trends” , January 2009.
- İSO, **AB Ülkelerinin Temel Ekonomik Göstergeleri, Üye ve Aday Ülkeler**, İstanbul, Haziran 2009.
- IMF, “World Economic Outlook”, January 2009.
- JOSEPH N. Heiney , “The Effect Of Consolidation On Employees In The U.S. Banking Industry” , **Journal of Business & Economics Research**, Volume 7, Number 3, March, 2009.
- JACKSON, J.K. , “The Financial Crisis: Impact on and Response by The

European Union”, **CRS Report for Congress** , 2009.

JUSTİN Y. L., “The Impact of the Financial Crisis on Developing Countries”,
Worldbank , 2008.

KOBAL, İ., “Küresel Krizin Küresel İstihdama Etkileri”,
http://www.alomaliye.com/2009/ismail_kobal_kuresel_kriz.htm,

10 Nisan 2009, Erişim Tarihi (03.09.2009)

KRUGMAN, P., “Currency Crises”, <http://web.mit.edu/krugman/www/crises.html>
(1998), Erişim Tarihi (04.12.2009).

ÖZKAN, G., “Küresel Mali Kriz: Makroekonomik Bir Yaklaşım”,

http://www.york.ac.uk/depts/econ/documents/misc/financial_crisis_macro_economic_explanation.pdf ,2009, s.9., Erişim Tarihi (09.09.2009)

TBB , www.tbb.org.tr , 2009.

TEPAV, “Küresel Krizden Çıkış Arayışları: G-20 Zirvesinde Türkiye Ne
Yapmalı?”, http://www.tepav.org.tr/tur/admin/dosyabul/upload/pn_g20.pdf,
Erişim Tarihi (01.09.2009)

TİRYAKİ, G. , “Küresel Bankacılık Düzenlemelerinde Yeni Dönem”, **Active
Bankacılık ve Finans Dergisi**, Sayı 60, 2009, s.34.

ULUDAĞ İ., “1990 Sonrası 2. Krizi Yaşayan Rusya-1”, **İ.T.O. Gazetesi**, 1998.